

ویژگی های کودکان دبستانی

در این دوره از نظر جسمی، ذهنی و عاطفی تغییرات شگرفی در کودک به وجود می آید. با قدم گذاشتن کودک از خانه به مدرسه، محیط اجتماعی او گسترش می یابد و روابط میان فردی او از محدوده ی پدر و مادر و بستگان نزدیک به محدوده بزرگ تر هم سالان و دیگر بزرگسالان همچون مدیر، معلم و ناظم توسعه می یابد.

بدین ترتیب فرصت های تازه ای جهت رشد استعداد ها و بروز توانایی های کودک در ابعاد مختلف فراهم می گردد. اندک اندک ویا ورود به کلاس های بالاتر در دبستان از وابستگی روانی و عاطفی کودک به والدین کاسته شده و او به عنوان فردی مستقل ابراز وجود می کند.

-ویژگی های جسمی:

در آغاز دوره ی دبستان (دوره ی سوم کودکی) کودک دارای رشد جسمی آرام و کندی است و از شتاب رشد او که شاخص دوره قبلی (دوره ی دوم کودکی) او بود، کاسته می شود.

-ویژگی های حرکتی:

در دوره ی دبستان، قدرت بدنی، تحمل پذیری جسمانی، چالاکي، سرعت عمل و هماهنگی حرکات دانش آموزان افزایش می یابد. آن ها رفته رفته توان لازم برای نشستن دقایق طولانی روی نیمکت مدرسه را به دست می آورند.

در مقایسه دختران و پسران می توان گفت حرکات دانش آموزان پسر تا اندازه ای سریع تر از دختران است. همچنین پسر ها از قدرت ایجاد هماهنگی بیش تری در اندام های فرد برخوردارند. در عوض به نظر میرسد دختران در فعالیت هایی که نیاز به ظرافت دارد مانند نقاشی، خوش نویسی و یا ساختن کاردستی از پسر ها بهتر عمل می کنند.

-ویژگی های عاطفی :

کودکان در دوره ی دبستان، به ویژه کلاس اول ابتدایی، روحی بسیار حساس دارند. هرگونه شماتت، تمسخر و تحقیر، آن ها را به شدت می رنجاند و کوچک ترین تهدید آن ها را ر عصبی و خشمگین می کند و در این حالت ممکن است در استفاده از زبان دچار لکنت های متناوب شود.

دلهره نیز یکی از حالت هایی است که همواره در کودکان پایه ی اول امکان بروز دارد. بنابراین معلم باید جوی را بر کلاس حاکم کند که زمینه هیچ نوع تنش، تحقیر، تهدید و دیگر عوامل موثر در پیدایش دلهره فراهم نشود. معلم باید در ایجاد یک فضای سرشار از اعتماد، دوستی، محبت و آرامش همواره بکوشد.

معلم دبستان باید آگاه باشد که دانش آموز دبستانی، فردی چابک، فعال، بی قرار و نا ارام است و مثلاً جنگ و گریز با همسالان را یکی از حقوق خود می داند. لذا بهتر است به جای مقابله با این تحرک و پویایی بدن جهت بدهد و از آن در راستای آموزش خواندن و نوشتن استفاده کند.

از تفاوت های مهم این دوره با دوره اول و دوم کودکی (تا پایان 6 سال) این است که در این دوره کودک 7 تا 12 ساله به تدریج بر چگونگی کنترل واکنش های عاطفی و هیجانی خود آگاه شده است.

باید دانست به طور کلی بیش تر واکنش های عاطفی کودکان دبستانی، از نوع واکنش های خوشایند و مطلوب است. خنده های کودکان در این دوره زیاد می شود که گاه علت مشخصی نیز وجود ندارد و کودک مرتب در حال جنب و جوش و تکان خوردن است و لحظه ای آرام و قرار ندارد.

- ویژگی های اجتماعی:

رشد اجتماعی کودک در دوره ی ابتدایی بسیار سریع است و معلمان و هم کلاسی ها در آن نقش مهمی دارند. کودک در مدرسه علاوه بر آموختن خواندن و نوشتن ویا مطالب جدید علمی، روش های رفتار اجتماعی را نیز می آموزد. رفتار اجتماعی به نوبه خود می تواند در افزایش و تقویت مهارت های شفاهی زبان یعنی گوش دادن و سخن گفتن نقش به سزایی ایفا کند. از سوی دیگر، دانش آموزان دبستانی به رقابت کردن نیز علاقه ی فراوان دارند و می خواهند گوی سبقت را از یکدیگر بر بایند. معلم می تواند از این ویژگی، یعنی تمایل به رقابت پذیری، کمال استفاده را بنماید و باروش های مختلف، یادگیری مهارت های زبان فارسی و از سوی دیگر مهارت های لازم را گسترش دهد.

در دوره ی دبستان کودکان به انجام فعالیت های گروهی در کنار همسالان علاقه فراوان دارند. آن ها هنگامی که از همسالان خود دور می شوند، احساس دلتنگی می کنند و هرگاه کنار آن ها قرار می گیرند، احساس شادمانی می نمایند.

استفاده از ویژگی های اجتماعی (علاقه به کارهای گروهی) در کودکان می تواند در پیشبرد اهداف یاددهی - یادگیری مهارت های زبان فارسی بسیار مؤثر باشد.

- بازی برای کودکان دبستانی:

کودکان باهوش هرچه بزرگ تر می شوند، در بازی هایشان بیش تر تنها می شوند و کم تر از همسالان خود به بازی های بدنی پرجنب و جوش می پردازند. کودکانی که بیشتر معاشرتی و اجتماعی هستند، روابط دوستانه زیادی داشته و به بازی های اجتماعی بیشتر علاقه نشان می دهند. کودکانی که غیر معاشرتی هستند بیش تر به بازی ها و فعالیت های انفرادی می پردازند و علاقه دارند وقت خود را با اسباب بازی هایشان بگذرانند و یا خود را با تماشای تلویزیون و مانند آن یا پرداختن به مطالعه و نقاشی و ... سرگرم کنند.

انواع بازی و سرگرمی:

1- بازی های ساختنی: ساخت وسایل با چیزهای مختلف

2- بازی های اکتشافی: کنجکاوی یکی از خصوصیات اصلی کودکان دبستانی است. بنابراین کودک همواره به دنبال کشف مسایل جدید و سر در آوردن از آن هاست. در این دوره کنجکاوی کودک به محیط خانه محدود نمی شود بلکه او دوست دارد در جمع دوستان و هم سالان خود نیز به جست و جوهایی دست بزند. این ویژگی بهترین فرصت را به معلمان می دهد که در قالب فعالیت های گروهی اکتشافی به آموختن مطالب درسی به کودکان بپردازند.

3- جمع اوری و طبقه بندی اشیاء: کودکان دبستانی تمایل شدیدی به جمع اوری و دسته بندی اشیاء دارند. اشیایی مثل کاغذهای شکلات و آدامس، در نوشابه، مهره، صدف دریایی و...

از این ویژگی کودکان می توان در راه آموزش مهارت های زبانی به او استفاده ی فراوانی کرد. مثلاً با استفاده از کارت های مصور و غیر مصور که بر روی آنها حروف الفبا، کلمات کلید و جمله های کوتاه نیز نوشته شده است می توان از کودکان خواست نسبت به مطالعه و دسته بندی آن ها اقدام کنند.

4- بازی های سرگرم کننده: یعنی بازی هایی که کودکان در تنهایی انجام می دهند. مثل مطالعه، تماشای تلویزیون، رویاها و خیالبافی ها

-ویژگی های شناختی (ذهنی) کودکان دبستانی:

در دوره ی دبستان، کودک به تدریج به مهارت های ذهنی خود، از جمله مهارت حل مسئله را گسترش می دهد. تجربیات وسیعی که کودک در این دوره کسب می کند به وی امکان می دهد که بتواند رابطه ی علت و معلولی بین پدیده ها را بهتر از سال های پیش از دبستان درک کند.

در تقسیم بندی ژان پیاژه (روانشناس مشهور) کودکان دبستانی (7 تا 12 سال) در مرحله (عملیات محسوس یا عینی) قرار دارند. در این مرحله کودک توانایی انجام اعمال منطقی را کسب می کند و می تواند درباره ی امکان یا عدم امکان اعمال مختلف و نتایج حاصل از آن ها فکر کند و نیازی به انجام دادن اعمال از طریق صحیح و خطا را ندارد. باید توجه داشت که کودک دبستانی هنوز قادر به حل کردن مسایل (انتزاعی) نیست و فقط از عهده ی مسایل عینی بر می آید. مثلاً می تواند محسوسات را طبقه بندی کند، شباهت و تفاوت ها را دسته بندی و هم چنین ردیف بندی نماید. (توانایی تشخیص کل و جز را دارد).

-ویژگی های زبان شناختی:

یادگیری زبان به عنوان یک فرآیند پویا و مستمر از آغاز تولد شروع شده و در سن چهار تا پنج سالگی تکمیل می شود. با اینکه استعداد یادگیری زبان به طور فطری در انسان وجود دارد ولی تنها در اثر تعامل دائمی کودک با محیط (خانه، مدرسه، محله) است که می تواند رشد کند. یادگیری زبان در واقع نوعی

(تغییر) است. تغییری که نه به یکباره بلکه به تدریج حادث می شود. از طرف دیگر می توان گفت یادگیری زبان مانند یادگیری شنا و دوچرخه سواری یک نوع یادگیری پایدار است و فقط بر اثر ضایعات جسمی و آسیب دیدن مغز (بخش های مربوط به زبان) ممکن است ضعیف شود یا از بین برود.

معلمان در دبستان با کودکانی روبه رو هستند که تا حد زیادی بر مهارت های شفاهی زبان مسلط اند و تنها تفاوت آن ها با بزرگ سالان، نداشتن ذخیره ی واژگانی به خصوص حوزه های علمی و تخصصی و معنای چندلایه ی برخی عناصر زبانی است.